



Nro 12.

A' FELS. R. TSASZARNAK ÉS A. KIRALYNAK  
KEGYELMES ENGEDELMÉBŐL.

*Költ Bétsben Februariusnak 10. dik napján 1794.  
esztendőben.*

*London.*

**N**emtsak a' Frantzia Országból, hanem Angliából hozzánk érkezett levelek is bizonyosnak lenni mondják, hogy a' *Brestből* ki ment Fr. Flotta a' Britanniai tengerben, az úgy nevezett Canálban, melly Anglia és Frantzia Országok közt vagyon, ólálkodik, kétség kívül a' napkeleti és napnyugoti Indiákról jövő gazdag kereskedő hajók után. Erre való nézve egynéhány hajókat ki küldött a' tengeri dolgokra ügyelő Tanács a' nevezett tengerbe, mellyek jól értvén mesterségeket, árgusi szemekkel fognak az ellenség hajóinak mozdulásaira vigyázni. A' *Konstantzind*

M.

*polyba* rendeltetett Anglus követ immár el bútsúzott a' királytól, és ma hólnap útnak fog indulni. — Éggynéhány napokkal ennekelötte különös conferentziát, avagy titkos gyűlést tartott a' Londoni belső ministerekkel, mellynek tárgyát senki is ugyan bizonyosan nem tudhattya, de még is sokan vetnek hozzá. A' *Scanderonából*, vagy értelmesebben, *Alexándriából* az a' kedvetlen hír érkezett Londonba, hogy a' *Mekkából* esztendőnként menni szokott, és mostan is gazdag pompával oda menni igyekezett *Caravane*, azon új vallást koholt Arábiai tsavargó emberek által, a' kikről nem régiben emlékeznek vala, meg támadtatott, és minden kintseitől, 's drága portékáitól meg fosztattatott, a' melly nem kis kárt és akadályt okozott a' Török kereskedésnek (m).

*Antigoából* (az Anglusokhoz tartozó Amériikai Antillai szigetből) azt a' kedvetlen hirt vette a' Londoni ministerium, hogy az úgy nevezett sárga hideg, melly *Filadelfiában*, és új *Eborakumban* sok ezer embert meg ölt, oda is bé tsúlzott, és nemcsak sok lakosokat, hanem katonákat is, 's nevezetesen 40 hadi tisztet a' más világra küldött. — Közönségesen beszéltetik Londonban, hogy *Corsica*, a' melly eddig Fr. Országhoz tartozott, a' *Toscánai*, avagy *Hetruriai* nagy hertzséggel fog ölzve kaptsoltatni, 's az által sok kereskedésbeli jussok és szabadságok engedtetni Angliának. A' melly kettős környülállástól függ,

---

(m.) *Scanderona* *Syriában* fekvő gazdag kereskedő Török város az *Ayasi* tenger öblénél, holott az Anglusoknak, Hollandusoknak, és Genuaiaknak Consuljaik vagynak, az az, olylyatén *Agenseik*, a' kik a' nemzetekbeli kereskedésre vigyáznak. A' tengeren oda vitett portékák tevékre rakattatván, onnan *Alep-póba* szoktak vitettetni, a' melly város két

*először* a' jövendő táborozásnak szerentsés ki menetelétől; *másodszor* a' szövetséges fejedelmeknek a' békesség szerzésének alkalmatosságával lejendő meg égyezésektől. Az Angliai nehéz *cavalléria* azon számra fog ennekutánna szaporittatni, mint a' könnyü lovasság, tudniillik, minden regement 957 emberre. — A' *Hyberniai* regementek is parantsolatot kaptak a' fő kórmány-széktől, hogy minden szempillantásban készen tartsák magokat a' táborba való menetelre. — Úgy hallatik, hogy a' *Londoni* kikötő helybe bé vitetni szokott sóra vettetett adó, a' mostani Parlamentomban alább fog szállítatni, mellynek bé szedői leg alább 100 ezer font sterlingben meg tsalták az Országnek kints tárát elztendőnként.

A' melly napon, t. i. múlt hólnapnak 21 dikén a' Parlamentomi gyűlés el kezdődött, a' szokott formalitással avagy pompával bé menvén a' király a' felső Parlamentomba, az alsó Parlamentomnak oda bé hivattatása után, illyetén órátiót mondott: *Urain, nagy méltóságú Férfiak!*

„ A' jelenvaló környülállások, a' mellyek  
 „ közt mái napon öszve gyüllöttetek, egész figyel-  
 „ metességet kívánnak töletek. Éggy olly perbe  
 „ keverödztünk, a' mellynek ki menetelétől függ  
 „ constitúciónknak, törvényeinknek, és a' vallás-

L 2

---

*napi járó földre vagyon amattól. A' tengernek partyán egynéhány táarakat, és bóltokat épitettek a' Genuai kereskedők, 's új Alexándriának nevezték. Scanderonában olyanféle galambok találtatnak, mellyek által 5 órák alatt könnyen el lehet Aleppóba a' nyakokba függesztetni szokott leveleket küldeni, 's azokra ismét választ venni.*

Caravane eredetére nézve *Arábiai* szó, és *ollyatén kereskedőknek társaságát* jelenti, a'

„ nak ifenn tartatása, nem különben a' polgári  
 „ társaságnak bátorsága. Meg elégedéssel kel-  
 „ lett azon hasznokat tapasztalnatok, a' mely-  
 „ lyek a' szövetséges Fejedelmeknek fegyvereik  
 „ által szereztettek, és azon változásokat, a'  
 „ mellyek a' jelenvaló háborúnak kezdetétől fog-  
 „ va Európának közönséges állapotjára nézve  
 „ történtek. — A' Belgyiomi frigyos tartomá-  
 „ nyok meg általmaztattak az ellenségnek azok-  
 „ ba való bé ütésektől, az Austriai Belgyiom  
 „ vissza vétetett tőlök, sőt néhány fontos hely-  
 „ ségek el is foglaltattak a' Frantzia határokön.  
 „ Moguntziának vissza vétettése, és az éggye-  
 „ sütt hadi seregeknek a' Rajna mellett tett elő-  
 „ menetelek nagy hasznára vóltak a' közönsé-  
 „ ges dolognak, bátor már ottan egy kevéssé  
 „ meg fordúlt légyen is a' szerentse. Dél felől is  
 „ kemény mozdulásokat tettek frigyeseim. —  
 „ Tulón városának 's kikötő helyének darab ide-  
 „ ig tartott birtoka nagyon akadályoztatta ellen-  
 „ ségeimnek fel téteteit, és az ezen helynek ki-  
 „ üresítését követett környülállások, nem kü-  
 „ lömben kórmányozó hadi tiszteimnek, 's min-  
 „ den seregeimnek magok viseletek, alkalmas  
 „ vóltok és bátorságok által nagy tsapás okoz-  
 „ tatott a' Frantziák tengeri erejének. Ki üzet-  
 „ tettek *Terre-neuvek* (Amérikában fekvő Fran-

---

*kik nagyobb bátorságnak okáért az Asiái, 's  
 nevezetesen az Arábiai kietlen pusztákon, ho-  
 lott a' tsavargó és czigányok módjára, télen  
 nyáron sátorok alatt lakó Tatárokon 's Arábso-  
 kon kívül, másokra találni nem lehet, a' kik  
 a' magános utasokat nemcsak vagyonaiktól,  
 hanem gyakorta életektől is meg fosztyák. —  
 Az illyetén Caravának mindenkor fegyveres  
 emberek által kísértetnek a' meg határozott  
 helyig, 's onnan vissza. Az árú portékák te-  
 véken vitettetnek, nemcsak azért, mivel egy*

„ Frantziákhoz tartozó nagy tartomány, melly-  
 „ nek kerülete 300 Fr. mélyföldet telzen) birto-  
 „ kából, es az ottan esziendönként esni szokott  
 „ gazdag halászatokból, és mind napkeleti, mind  
 „ napnyúgoti Indiákban szép tartományokat nyer-  
 „ tünk el tőlök. A' tengeren nálunknál nem ha-  
 „ talmasabbak, 's olly gyökeresen védelmezte-  
 „ tett kereskedésünk, hogy annak ki terjeszte-  
 „ tésére, és az ellenségtől nyert prédára néz-  
 „ ve, a' mi imitt amott szenvedett veszteségünk  
 „ igen tsekélység. — Azon környülállások, a'  
 „ mellyek által a' frigyos Fejedelmeknek elő me-  
 „ seletek még eddig meg akadályoztatott, nem-  
 „ csak azt mutattya, hogy miénkünk egész erő-  
 „ vel és áthatatossággal kelletik ezen háborút  
 „ folytatnunk, hanem hogy várakozásunkban is  
 „ meg nem fogunk tsalatkozni. Kevés szempillan-  
 „ tásig tartó erejeknek meg vonását eggy olyan  
 „ alkotmánytól vették ellenségeink, a' melly sze-  
 „ rént szabadosan uralkodhatnak eggy népes nem-

---

*teve többet el bir, mint három 's négy ló,  
 hanem azért is, mivel azok három 's több na-  
 pig is el szenvedhetik a' szomjúságot, Arábiá-  
 nak viz nélkül szükölködő pusztáin. Magok  
 számokra tömlőkben szokták a' kereskedők a'  
 vizet hordani — a' nagy hévség miatt, többet  
 utaznak éjjel, mint nappal. Minden hét teve  
 mellett eggy teve hajtó szolga vagyon, maga  
 a' kereskedő sem távozik el azoktól, ne hogy  
 az éjjeli tolvajok a' tevéknek kötőfékjeiket el  
 vagdalván, kárt tegyenek nékie. Imitt amott  
 Arábiának pusztasagain találtatnak ugyan ven-  
 dég fogadók, de igen rosszak, 's azok is csak  
 az embereknek, nem pedig a' barmoknak be-  
 fogadtatásokra, a' honnan szüntelen az ég  
 alatt kelletik a' tevéket őrzeni. Az eszten-  
 döben kéttzer esni szokott Török nagy Cara-  
 vánákról böven beszéllettem Osmanografiam-  
 nak első darabjában.*

„ zetek életéken és örökségeiken, a' melly által  
 „ az igazságnak, felebaráti szeretetnek, és val-  
 „ lásnak sarkalatos tzikkelyei meg sértetnek; de  
 „ éppen ezen erő meg vonása, a' mennyiben belső  
 „ békételességet és zürzavart okozott Fr. Ország-  
 „ ban, vólt ezen birodalom természeti és valóságos  
 „ erőtelenítésének eszköze. Noha ezen hadakozás-  
 „ nak folytatásán nem keveset szomorkodom,  
 „ mindazonáltal rosszul viselnék az én népem való-  
 „ ságos hasznára gondot, hogyha más fundamen-  
 „ tomon kívánnék békességet szerzeni azon ki-  
 „ vül, a' melly annak állandóságot, Európának  
 „ pedig függetlenséget és békességet szerezhet.  
 „ Ezen kívánságnak beteltyesedése Frantzia Or-  
 „ szág egygy olly alkotmánynak ereje által aka-  
 „ dályoztattatik, a' melly valamint azon biroda-  
 „ lomnak magának, úgy más hatalmasságoknak  
 „ is tsendességével ellenkezik. Ezen gondolat  
 „ által indittatván, szükségesnek lenni itiltem a-  
 „ zon fel tétéleimnek, és principiumaimnak, mely-  
 „ lyek engemet vezértenek ki nyilatkoztatását.  
 „ Meg parantsoltam, hogy mind az én magam  
 „ meg határozása, mind más hatalmasságokkal  
 „ való meg egyyezéseim és traktáim irásban ter-  
 „ jeztetteszenek elötökbe, a' mellyekből tapasztal-  
 „ talni tapasztalni, hogy Európának nagyobb ré-  
 „ sze egygy olly fontos dolognak eszközöltetésére  
 „ magát velem egygybe tsatolta. „

*Folytatását más alkalmatossággal.*

*Hadi Történetek és Környülállások.*

*Koburg Hertzeg Jelentéséből.*

Múlt hólnapnak 23-dik napján *Cambray* felé  
 való portázásra küldettivén ki Császár huszár re-  
 mentéből való érdemes Hadnagy *Kisszel* 40 em-  
 berrel, *Cateau* mellett 150 főből álló lovas Fran-  
 tziákra talált, 's azokat *Basány* kapitány segítsé-  
 gére való érkezése után meg is támadta, ötöt  
 közülök le vágott, többet meg sebesített, 1 had-

nagyot, 3 dragonyost el fogott, 5 lovat nyert. A' többi vissza futott *Chambrayba*. Részünkről 1 káplár fogattatott el, 's egy köz ember kapott sebet, de igen könnyűt. — A' nevezett hótnapnak 24 dikén dél után számos lovas és gyalog Frantziák támadták meg *Etonoille* alatt örrön állott vitézeinket, 's vissza is nyomták őket egy kevéssé. Ezeknek segítségekre menvén több vitézeink, az erdőbe vonta magát az ellenség, 's onnan tüzelt gyalogsága lovasaikra; hanem félvén a' gyanú pertől, apródonként mind el tűntek. Közzülök, a' mint észre lehetett venni, nem kevesen sebesítettek meg; ellenben a' miéink közül eggyetlen egy sem. — *Ottó* Generál F. M. *Lájtinánt* jelentése szerént, minekutánna néhány új seregek érkeztenek volna a' *Bouchaini* erősségben fekvő Frantziákhoz, azóltától fogva nagy számmal 's gyakorta járnak ki onnan portázásra. — Illyen portázni ki ment 100 főből álló lovasságot lesett meg *Lieu St. Amand* mellett, *Ferdinánd* fő hertzeg huszár regimentéből való vitéz hazánkfia *Kováts* kapitány Jan 25 dikén jó reggel, és mikor már jó előre botsátotta maga előtt, utánok eredett, 's egészen a' *Bouchaini* köfalak alá üzte őket. A' velek való tsatázásban 1 tilztet, 6 köz embert küldött a' más világra, sokat meg sebesített, 1 dragonyost, 3 huszárt el fogott, 6 lovat el nyert, önnön maga pedig leg kissebb kárt sem vallott.

*Heidelbergában* Jan. utolsó napján költ tudósítások szerént, nemcsak *Wormátziát*, hanem *Frankenthált* is oda hagyták a' Frantziák, 's *Oggersheimig* vonták magokat vissza. Seregek eggyik részének fő kvártélyá *Strafsburgban*, a' másik pedig *Landauban* vagyon.

#### *Más hadi Környülállások.*

*Frankfurt* 30-dik Jan. Tegnap este érkezett ide *Möllendorf* Pruffzus Feldmarsal, a' ki mindgyárt más nap *Moguntziába* ment. Jan. 31-di-

kén Frankfurtba érkezett Gr. *Schulenburg* Prussziai titkos Status- és hadi minister 's lovas Generál Lieutenant is, a' ki a' taborozó seregek Izámára készítettetett eleséget, magazinumokat, 's egyéb economicumokat fogja ottan jobb rendbe venni, mint vóltak ennekelotte. *Möllendorf*, a' mint már éggyszer emlitettem, igen kedves embere vólt II *Fridriknek* a' benne tapasztalt szép talentomokért, most 69-ik elztendejében nagyon, még is mindenkor friss és szorgalmatos, minden reggel fel kél ötödfél órakor, 's 5 órakor pedig dolgához lát. Éggy Berlinben fekvő szép regimentnek tulajdonosa, s Berlinnek fő kórmányozója. — Lengyel Országból lett vissza térésekor emeltetett Feldmarsalságra, a' melly ritkán szokott a' Prussziai Birodalomban meg történni, 's II *Fridrik* éggyetlen égggy Feldmarsalt sem tett a' hét elztendei háború után, a' mostani uralkodó Brunsvigiai hertzegeen kívül, akarván az által is királyi kints-tárának kedvezni. Ottan égggy Generál Májornak 6000; égggy Generál Lajtnántnak 9000; égggy Feldmarsalnak pedig 18000 forint elztendei fizetése szokott lenni. Gróf *Schulenburg*, tudományainak a' *Hálai* fő iskolában lett végeztetése után katonává lett, 's mingyárt első lépéssel zászlótartóvá tétetett II *Fridrik* által a' *Potzdámi* testörző első batalionnál. Itten mindennapi alkalmatossága lévén ezen bölts királynak, Gr. *Schulenburg* rendkívül való talentomainak, szép tudományának, és nagy dolgoknak végbe viteiére lett termésének ismérésére, zászlótartóból Obesternek 's égyersmind belső Cabinet ministernek tette ötöt 22 elztendős korában, a' melly hivatalját mind ekkorig uralkodó Fejedelmeinek tökéletes meg elegendésekkel viselte. Ezt az anekdótát Berlinben laktomban hallottam felöle, a' dolog is három vagy négy elztendővel történt annakelotte, és az említett minister most a' leg szebb idejében való ember.



A' *Hassia - Casseli Landgraftatusban* minden ép és egészséges férfi lakos 18 éltendőstől fogva 50 éltendősig, fegyvert fogtanak, és 9 regementre osztattak fel, mellyek azon hertzségnek nevezetesebb városaiba, u. m. *Kasselbe, Marpurgba, Ziegenheimba, Hersfeldbe, Eschvégebe, Geismárba, Rintelbe, Rheinfelsbe,* és *Hanau-ba* tétettettek őrizetbe. A' *Marpurgba* helyhez-tettett regement 3 batallionból, 's mindenik batallion 4000 emberből, és így 12 ezer főből álló az oda való őrizet. Hogyha mindenik 9 regement ilyen erős, tehát 108000 főből áll az a' kilentz regement, melly szép summa egy hertzségből. Mindeniknek setét-két mundurja vagyon, és mint a' rendes katonáknak, felső és alsó fegyverek, patrontáskájok s. a. t. Ezek egyedül hazájoknak védelmezésére fegyverkezettek fel.

Hasonló jó patriotismus tapasztaltatik több fejedelmiben és lakosiban is a' N. Birodalomnak. Minden hertzségekben öszve gyűjtetnek a' vadászok, és seregekre osztattatván fel, szüntelen gyakoroltatnak a' fegyverben, 's készittetnek a' közönséges ellenség dühösködő hatalmának megfojtatására.

Ellenben az ellenség is keménnyen láttatik magát készíteni. Az Északi Fr. armadiánál lévő Generálok és N. biztosok minden töllök ki telhető erővel munkálkodnak, a' Frantzia seregeknek a' N. Gyűlés által minap meg határozott mód szerént való organizatiójokban. — *Jourdán* Generál az egész Frantzia határt személlyesen megjárta, 's meg vizsgálta. Minden linea trupok (igy neveztetnek Fr. Országban a' rendes seregek) és régi nationalis gárda batallionok meg tellyesittetnek az első requisitióból, avagy inkább insurrectióból való ifjúsággal, a' meg maradtak pedig a' véghelyi várakba helyhez-tettettek, 's ottan gyakoroltatnak a' fegyverben. Egy átallyában nem hihettyük, a' mit néhány közönséges levelekből olvasunk, hogy t. i. a' N. Gyűlésnek meg határozása szerént minden férfi gyermek 10 élt.

tendős korától fogva 16 esztendőskoráig bottal exercirozni tanittatik; úgy hogy mikor már elegendő ereje vagyon a' fegyvernek viseletére, már kész katona, úgy tudja az exercitiumot, mint a' leg régibb katona. Az illyetén híreket mi csak hafzontalan kérkedéseknek lenni tartjuk, a' mely-  
 lvekre természetek szerént hajlandók a' Frantziák. Valamiképen a' Frantzia gyalogságnál, úgy a' lovasságnál, és ártillériánál is sok újjítások mennek végbe, ezzel a' külömbséggel, hogy ezek közzé, a' leg alkalmasabb ifjak választatnak ki. Az ezekről szóló magános levelek még ezt is hozzá teszik, hogy a' *Dovayi* és Fr. Flandriai ágyúöntő műhelyekben éjjel nappal dolgoznak a' munkások, és hogy hat hetek alatt 100 ágyú, 60 puskaporos szekér, és 12 ezer fiota küldettett Párisból *Rysselbe*. Tsak nem minden újság levelek azt hirdették, hogy *Jourdán* Generálnak parantsolattya lett volna a' N. Gyűléstől *Valenczia* várának vissza vétetésére: a' miképen mindazáltal a' környülállások mutattyák, nem abban, hanem a' Frantzia határoknak védelmezésekre szükséges készületekben és rendelésekben láttatik ő leg inkább foglalatoskodni.

Múlt hólnapnak 29-dik napján egy Frantzia tilzt és trombitás küldettetett *Manhejmba*, a' ki illyen foglalatú levelet vitt az oda való hadi kórmányozónak: „A' *Moseli* Fr. armádiának *Ogersheimi* fő kvártélyából, *Pluviose* hólnapnak 11 dik napján (értsd Januariusnak 30 dik napját) a' Frantzia égyetlen égy és fel oszolhatatlan respublikának 2-dik esztendejében. — *L' Hoche* polgár a' *Moseli* armádiának kórmányozója, a' Fr. Respublicának nevében. Kényszeritem *Manheim* városának hadi kórmányozóját, Előjáróit, és lakosait, azon helységnek 24 óra alatt való által adására, és kapuinak kórmányom alatt lévő armádia előtt való felnyittatásokra. Az emberiségnek dolga végtére is diadalmaskodik — a' Fr. respublikának se-  
 regei mindenfelől gyözödelmeskednek — jaj an-

„nak, a' ki erről kételkedik. A' *Manheimi* la-  
 „kosoknak a' véres ostromból származni szokott  
 „fájdalmaktól való meg mentésekre, kívánom  
 „azon várost fel adattatni. Mihelyt az általam  
 „meg határozottatott idő el múlik, azonnal égye-  
 „bet magára nem várhat nemes gondolkozású  
 „nemzetünknek igazságos bosszúállásánál, a'  
 „melly tsak akkor szokott ellenségeinek meg en-  
 „gedni, midőn azokat már egészen le taposta  
 „a' földre. „ — Ez a' fenyegetődző levél fe-  
 lettébb nagy félelmet és rémülést okozott a' la-  
 kosoknak sziveikben; még is mindazonáltal, ily-  
 lyetén válaszi küldött arra *Manheimnak* kórmá-  
 nyozója: „ *Uram! Vettük kegyelmed levelét,*  
*mellyet nem tartunk a' válasz adásra méltónak len-*  
*ni.* Báró *Belderbusch* *Manheimi* fő kórmányozó.

Bámulásra méltó dolog, hogy a' melly órá-  
 ban ilyen fent hajazó, 's magas hangal tellyes  
 levelet küldött *Hoche* *Frantzia* Generál *Manheim-*  
*ba*: ugyan abban vissza vonta seregeit, 's ki üre-  
 sitette *Mundenheimot*, *Friesenheimot*, *Oggersheimot*,  
*Frankenthált*, és több körül belől fekvő  
 helységeket. Ezen vissza menetelekkor sok em-  
 bereiket el vesztegették a' magyar húsárok. —  
 Nevezetesen *Csiszár* fő hadnagy *Sándor Leopold*  
 fő hertzeg regementéből 20 huszárral 30 lovas va-  
 dászt tsipett el, 's még többet aprított le közzü-  
 lők. Erről a' szerentsés történeiről hosszasan és  
 világosan befzélnek a' külső, 's nevezetesen a'  
*Hanau* újságok. Örömmel hirdettyük, ezen vitéz  
 hazánkfiának már sok izben mutatott hadi vir-  
 túsait.

\* \* \*

A' polgári hitet le nem tett *Frantzia* papok  
 közzül igen sokan mentenek *Angliába*, 's neve-  
 zetessen *Londonban*, holott illendő segítséget ta-  
 láltnak a' szerentsétleneken szánakozni tudó la-  
 kosoktól, a' kik minden hólnapban nagy summa

pénzt gyűjtöttek össze ezen szegény papoknak meg vigasztaltatásokra. E' most meg szűnven, maga a' Fels. Angliai király rendelnék nek se-  
gítséget.

Egy gazdag árendásnak hajadon leánya el-  
tévelyedvén Londontól nem messze, mindenfelől  
kerestetett szorgalmatos szülei által. Néhány na-  
pok múlván, azt álmódvan egy ismerőjök, hogy  
a' leány a' viz partyának egy odvába fúlladott  
vólna, 's még most is ott heverne holt teste, meg-  
jelentette a' szerentsétlen hajadon atyának álom-  
látását, 's vele együtt ki menvén a' viz partyára,  
azon helyen, 's azon gödörben találták a' holt  
testet, a' hol meg álmódta. És így nem minden-  
kor kell az álmodot meg útálni.

### *Magyar Ország.*

*Piross. Januariusnak 31-dik napján 1794-dik  
esztendőben.*

Egy igen szomorú történetet kívánok közleni a'  
*Magyar Kurirral*, talám lesznek olyanok, a'  
kik valami tanúságot vehetnek belőle, mivel  
nemcsak a' törvényből, hanem a' példából is  
lehet tanulni.

Az el múlt hétfőn, u. m. Januáriusnak vagy  
Bóldog asszony havának 27-dik napján, Tek. N.  
Bács Vármegyében fekvő M. Gróf *Hadik* Domi-  
niumának igen szép és népes fő Mező-városában  
*Futakon*, olyan rettenetes égés és gyúladás tör-  
téne, hogy az az által okoztatott iszonyú nagy  
romlásnak valaha lejendő helyre-állittatását, em-  
beri mód szerént gondolkodván, csak reményle-  
ni, avagy képzelné is alig lehet. A' tűz reggeli  
10 óra tájban támadott, iszonyú nagy száraz szél-  
vélzben, a' Rátz városnak, vagy az úgy neve-  
zetett *O Futaknak* éppen a' derekán, a' leg szebb  
épületek között; és déli 12 óráig tartott, melly  
kevés idő alatt, a' városnak dízesebb része (a'

közönségesebb vélekedés szerént mintegy 460 házak, mert még lehetetlen vólt bizonyoson meg tudni) füsté és hamuvá változott.

A' gyuladást, az előttem leg hihetőbbnek láttzó tudósítás szerént, eggy gondatlan zsirt olvasztó alszonynak serpenyőjében lángot vetett zsirja okozta: a' ki a' meg gyuladott zsiros serpenyőt, nemhogy fedővel, vagy valami más egyéb eszközzel bé fedvén, meg fojtotta vólna; hanem még ki vitte az eresz alá, óltani hogy már: de ennek az éretlen gondolatnak bezzeg keserű leve a' gyümöltse.

A' kár ki mondhatatlan és le irhatatlan. — *Belgrád* várának minapi ostromoltatásakor olyan ifzonyú romlás vólt, kivált a' felső várban, hogy a' vár közepén lévő mélységes kútba rejtezett *Bassa* ilyen szókra kéntelenitterett fakadni: *Ha tsak az Isten az égből le nem száll, és maga nem óltalmazza a' várat, lehetetlen külömben meg tartani.* Én ebbe a' sok fátumokon által ment hires városba bé mentem tsak hamar a' meg vétel után (n), és meg álván az ölzve omladott, és sok helyt egész porrá égett kövek között, irtódzással bámúltam. De még is hogy most az égés után mindgyárt más nap a' még akkor is bűdös füstben és tűzben fetrengő *Futak* várossát meg láttám, azt találám hirtelen mondani: Már ilyen romlás talám *Belgrádon* sem vólt. Ölzve olvadtak sok helyeken a' leg erősebb bólt-hajtások is:

---

(n.) *Négyszer vólt akkor tsak hamar egymás után szerentsém Belgrádnak meg látogatásához; kétszer papoltam is benne, és Úr vatso-ráját szolgáltattam a' Református katonáknak számokra; még pedig utóljára, t. i. 1791-dik esztendőben, Aprilisnek 28 dik napján, az akkori Belgrádi Kommendáns úrnak, Feldmarsal*

le omlodoztak sok kő-falak és kő kémények is. A' Cancellária a' többekhez képest mind bátor-ságosabb helyen fekütt, a' nagy magas templom és torony igen nagy óltalmára lévén; mind pedig jó magas és tserép zsindely alá vett épület volt, még is meg gyúladt, és egész éjjel sem tudták el óltani. A' bóltok is porrá égtek, éggyen kívül, mellyben a' portékát a' jó erőss bólt-najtás meg tartotta. A' lúdak, pujkák, sertések, sőt az is-tállókból nagy iggyel bajjal ki szabadittatott sok barmok is meg sültek a' lángal el borittatott út-zákon. Minthogy a' tűz igen hirtelen repült min-denfelé az iszonyú szélvélznek sebes szárnyain, sokan a' leg gazdagabb házakkól sem hozhattak ki egyebet, a' rajtok lévő hétköz-napi ruhájok-nál. Mindenütt a' sok sirás 's jajgatás hallatott. Ki a' falba, ki a' sutba rejtett, de el enyészett pénzetskéjét vájkitskálta a' tüzes hamuba; ki el tévejedett, vagy talám el is égett gyermekének szénné vált tsontyait keresgélte a' gőzölgő holt szenek és füstölgő üszögök között. Eggy bizo-nyos kereskedőnek 10 ezer forintya olvadt ösz-ve. Ugyan ki gondolná, hogy valaki az Isten-nek ilyen szörnyü és egész égő poklot ábrázoló ítélete között ragadozásra vetemedne? még is ar-ról panaszkodik eggy bizonyos esmerősünk, hogy az ő udvarára bé nyargalván szép szin a-latt üres kotsival eggy esmeretlen rossz jó-akaró-ja, a' meg rettent gazda leg drágább portékájá-

---

*Wallis Mihály úr ö Excellenciájának, a' ha-di Tanács mostani bölts Elölülőjének rendelé-se és parantsolattya szerént. Melly nagy Méltóság ugyan akkor Grófi asztalához is méltoztatott hivattatni eggy Obester által, és ot-tan külömb-külob rangú nagy vendégei előtt velem igen nyájason beszélgetni.*

val, meg rakja az esmeretlen kotsit, 's úgy elvitte, hogy máig is oda van vele. Ugyan ezt beszélik a' Dunának túlsó partyáról által jött zsvakok felől is: a' kik a' Duna partyára ki hor-  
dott portékákat szinte erővel is kívánták volna rakni, és bátorságosabb helyre szállítani, úgy hogy utólyára ütlekkel kellett jó-akarátjokat megközönni.

Több gyűléadások is történtek mostanában. — *Böltsénben*, túl a' Dunán, a' múlt Szombaton, a' mint hallom, el égett valami 30 ház; *Kárlótzán* is három. — Ugyan ezen Izerentsétlenség érte a' minap *Hód Mező Vásárhelyet* is, kétféle éggymás után, mellynek magam is szemmel látott tanúja voltam. És ezt a' történetet nem annyira Izmorúsággal, mint örömmel kívánom említeni, a' *Vásárhelyieknek*, mint e' részben igen szép rendet tartó, és jó tűz-óltó embereknek közönséges ditséretekre. Ez a' *Tiszából* fél hód formára ki kerekedő Hód vize mellett fekvő rop-pant Mező-város tsupa nádból és gyékénből lát-tatik állani. A' nád-kútak, vagy nád-kazalok olly sűrűen állanak sok udvarokon, hogy irtód-zás ottan még tsak gondolkodni is a' gyűléadás-ról. És talám erre nézve is méltán lehetne ezt *Nád városnak* nevezni, a' mint leg közelebb égy jeles úri embertől (Tek. *Szaplontzay* úrtól) hal-lám, hogy magok a' lakosok önként így kíván-ták nevezni egy alkalmatossággal. Itten a' fely-lyebb-való esztendőben éggynéhány izben gyűlá-dás támadott — de a' tűz-óltás' mesterségét jól értő lakosok szorgalmatossága mindenkor Izeren-tsésen meg fojtotta. Közelebb, mig én két na-pokig ott múlattam, az alatt két gyűléadás esett. Még pedig az első, melly Januariusnak 19-dik napján vasárnap déli 12 órakor ütött ki, égy kettős száraz malomnál, valami köles ondoda akadott, és ott sok ideig emésződött tüzről vé-vén erdetet, a' mint sajdithattam, olly félelmes, az az, szeles időben támadott, hogy sok gyenge

szivű személyeket, nemtsak a' hideg borzogatott, hanem még az ájulás is környékezett. A' tűz-óltóknak fejek felett 6-dik 's 7-dik ház ellen is el vitte a' szél a' tüzet, 's ott vetett lángot; még sem égett több meg a' két száraz malomnál, két háznál, 's ugyan annyi istállónál. A' második gyúladás 21-dik Januar. esett, 6 óra előtt egy kevéssel; de mingyárt meg fojtódott, nem lévén ottan több prédája *Vulkánusnak*, a' gazdának meg gyúladott egy istállójánál és házánál.

Az ilyen szerentsés tűz-meg-vétel' okának a' többek között azt a' jó rend tartást gondolom lenni: Hogy nem szabad itten senkinek tűz óltó eszköz nélkül közelíteni a' tűzhöz, hanem vederrel, rotskával, tsáklyával, vizi puskával, vizes ponyvával, pokróttzal s. a. t. Külömben a' szájokat haszontalan tátó embereknek a' szabadtság mellett hamar a' nyakok közzé vernek. Erről a' példáról mások is himet varhatnak magoknak. Én most nem kívánom senki nyakába fértzelní — talám késő is vólna.

*Azonba a' dolognak summája ez: Ez a' ki mondhatatlan károkat okozott mostani nagy tűz gyúlassza fel minden érzékeny szivekben az igaz felebaráti szeretetnek tűzét, hogy azok, a' kik házaikkal 's javaikkal épségben maradtak, legyenek gyámolai és tápláló tárházai a' szinte utólsó szükségre és éhel halásra jutott gyámoltalan kár-vallott attyokfiainak.*

Nállunk az egész télen kellemetes és engedelmes tavaszi forma lágy meleg napok jártak, de sokszor szélveszesek.